

וְהָאֵי אִיהִי חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, וְעֲלָהּ אֶתְמַר (קהלת טו ט) וְחֲכַמַּת הַמְסַפֵּן בְּזוּיָהּ, וְעֲלָהּ אֶתְמַר (שמואל א ב ל) פִּי מְכַבְּדִי אֶכְבֵּד וּבוּזִי יִקְלוּ, כַּד נֶחֱתִית שְׁלֵמָה מִמְּלָכוּתֶיהָ הָיָה חֲכָמָה דִּילֵיהּ בְּזוּיָהּ בְּעֵינֵי שְׁטִיזִין, וְכַד אֶסְתַּלַּק בְּמִלְכוּתֶיהָ אֶתְמַר בֵּיהּ (מלכים א ה י) וַתִּרְבַּח חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, דְּאֶתְרַבִּיאת עַד דְּמִטָּאת לְהָאֵי אֶתְר דְּאֶתְנַטִּילת מִתְמָן, לְאַתְר דְּחֲכָמָה עֲלָאָה, דְּאִיהִי חֲכָמָה בְּרִישָׁא, וְאִיהִי חֲכָמָה בְּסוּף, וְאִיהִי תוֹרָה בְּאֶמְצַעֵיתָא, בְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצַעֵיתָא תוֹרַת אֶמֶת, לְעֵילָא תוֹרַת חֲכָם, לְתַתָּא חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, וּבְגִין דָּא מְסֻטְרָא דְּשְׁלֵמָה אֶתְמַר וְחֲכַמַּת הַמְסַפֵּן בְּזוּיָהּ, דְּנֶחֱתִית בֵּיהּ, וְסְלִיקַת בֵּיהּ, כְּמָה דְּאֶתְמַר בֵּיהּ וַתִּרְבַּח חֲכַמַּת שְׁלֵמָה מִחֲכַמַּת כָּל בְּנֵי קָדָם.

אֲבָרָ בְּרִשְׁעִים מַה כְּתוּב בְּהֵם? נִתְנַנֵּי יְהו"ה בִּידֵי לֹא אוֹכַל קוּם, נְפִלָה וְלֹא תוֹסִיף קוּם, וְאַף עַל פִּי שְׂאִינן לָהּ רְשׁוּת לְעַמּוּד מְעַצְמָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִקִּים אוֹתָהּ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בַּיּוֹם הַזֶּה אֲקִים אֶת סֵפֶת דְּדוֹד הַנְּפִלֶת, וּמִי גְרַם שְׂיִרְדָּה לָהּ מִמְּקוֹמָה? זֶה הַנְּחָשׁ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וַיֹּאמֶר יְהו"ה אֱלֹהֵיִם אֵל הַנְּחָשׁ פִּי עֲשִׂיתָ זֹאת, שְׂהִיא הַשְּׂכִינָה, שְׁגַרְמָה שְׁנַמְצָאת יְבִשָּׁה וְנְפִלָה מִמְּקוֹמָה, אַרְוּר אַתָּה מְפַל הַבְּהֵמָה וְגוֹמַר, קָלַל אוֹתוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ מְלָכִים וְשְׁלִיטִים עַל מַה שְּׁסוּמָךְ, שְׁהֵם רִגְלֵי וַיִּדְּיוּ שְׁקָצִץ אוֹתָם, כְּמוֹ שְׂהוּא גְרַם קְצוּץ וּפְרוּד לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם זֶה עַל גַּחְוֹנָה תִּלְךְ וְעַפְר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְזֶהוּ שְׁאֵמַר יִצְחָק לְעֵשׂוּ מִשְׁמֹנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶךָ.

עֵשֶׂר קָלָלוֹת קָלַל אֶת הַנְּחָשׁ, מִשּׁוּם שְׁגַרְם שְׁנַפְרָדָה הַשְּׂכִינָה שְׂהִיא עֲשִׂירִית מִבְּעֵלָה, וְעֵשֶׂר

וְהָאֵי אִיהִי חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, וְעֲלָהּ אֶתְמַר (קהלת טו ט) וְחֲכַמַּת הַמְסַפֵּן בְּזוּיָהּ, וְעֲלָהּ אֶתְמַר (שמואל א ב ל) פִּי מְכַבְּדִי אֶכְבֵּד וּבוּזִי יִקְלוּ, כַּד נֶחֱתִית שְׁלֵמָה מִמְּלָכוּתֶיהָ הָיָה חֲכָמָה דִּילֵיהּ בְּזוּיָהּ בְּעֵינֵי שְׁטִיזִין, וְכַד אֶסְתַּלַּק בְּמִלְכוּתֶיהָ אֶתְמַר בֵּיהּ (מלכים א ה י) וַתִּרְבַּח חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, דְּאֶתְרַבִּיאת עַד דְּמִטָּאת לְהָאֵי אֶתְר דְּאֶתְנַטִּילת מִתְמָן, לְאַתְר דְּחֲכָמָה עֲלָאָה, דְּאִיהִי חֲכָמָה בְּרִישָׁא, וְאִיהִי חֲכָמָה בְּסוּף, וְאִיהִי תוֹרָה בְּאֶמְצַעֵיתָא, בְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצַעֵיתָא תוֹרַת אֶמֶת, לְעֵילָא תוֹרַת חֲכָם, לְתַתָּא חֲכַמַּת שְׁלֵמָה, וּבְגִין דָּא מְסֻטְרָא דְּשְׁלֵמָה אֶתְמַר וְחֲכַמַּת הַמְסַפֵּן בְּזוּיָהּ, דְּנֶחֱתִית בֵּיהּ, וְסְלִיקַת בֵּיהּ, כְּמָה דְּאֶתְמַר בֵּיהּ וַתִּרְבַּח חֲכַמַּת שְׁלֵמָה מִחֲכַמַּת כָּל בְּנֵי קָדָם.

אֲבָרָ בְּחַיִּיבֵיָא מַה כְּתוּב בְּהוּ, (איכה א יד) נִתְנַנֵּי יְהו"ה בִּידֵי לֹא אוֹכַל קוּם, (עמוס ה) נְפִלָה וְלֹא תוֹסִיף קוּם, (עמוס ה ב) וְאַף עַל פִּי דְּלִית לָהּ רְשׁוּת לְמִיקָם מִגְרָמָה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹקִים לָהּ, כְּמָה דְּאֶתְ אֶמַר (שם ט יא) בַּיּוֹם הַזֶּה אֲקִים אֶת סֵפֶת דְּדוֹד הַנְּפִלֶת, וּמִאֵן גְּרִים דְּנֶחֱתִית לָהּ מֵאֶתְרָהּ דָּא נְחָשׁ, כְּמָה דְּאֶתְ אֶמַר (בראשית ג יד) וַיֹּאמֶר יְהו"ה אֱלֹהֵיִם אֵל הַנְּחָשׁ פִּי עֲשִׂיתָ זֹאת, דְּאִיהִי שְׂכִינְתָא, דְּגְרַמַּת דְּאֶשְׁתַּפַּחַת יְבִשָּׁה וְנְפִלֶת מֵאֶתְרָהּ, אַרְוּר אַתָּה מְפַל הַבְּהֵמָה וְגוֹמַר (שם) לֵיט לִיהּ דְּלֹא יִהְיֶה לִיהּ מְלָכִין וְשְׁלִיטִין עַל מַה דְּסַמִּיךְ, דְּאִינוּן רִגְלֵי וַיִּדְּיוּ דְּקָצִיץ לוֹן, כְּמָה דְּאִיהוּ גְרִים קְצוּץ וּפְרוּד לְעֵילָא, וּבְגִין דָּא עַל גַּחְוֹנָה תִּלְךְ וְעַפְר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ (שם), וְדָא אִיהוּ דְּאֶמַר יִצְחָק לְעֵשׂוּ (שם כו לט) מִשְׁמֹנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶךָ.

עֵשֶׂר לְוִטְיָא לֵיט לְחַוָּא, בְּגִין דְּגְרִים דְּאֶתְפְּרֵשׁ שְׂכִינְתָא דְּאִיהִי עֲשִׂירָאָה

לְאָדָם, וְעֶשֶׂר לַחֹהֵה, וְתִשְׁעַ לְאַרְץ,
שְׁחֻטָּאָה לְצַדִּיק שֶׁהוּא תְּשִׁיעָה.
כֹּלֶם חֻטָּאוֹ לְעִשְׂרִית, וְהָאֶרֶץ
לְצַדִּיק, וּמִמָּה (וּלְמָה) חֻטָּאָה
לְצַדִּיק? שְׁהָרִי בַעֲבוּרָךְ אָמַר
לְאָדָם, וְעוֹד, בְּגִלְלֵי הָאָדָם קָלַל
אֶת הָאֶרֶץ שֶׁנִּטְלַ מִמֶּנָּה, זֶהוּ
שְׁכַתוּב וַיִּיצֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם עֶפְר מִן הָאָדָמָה, אִם כֵּן,
מָה חֻטָּאָה לְצַדִּיק שֶׁהוּא
הַתְּשִׁיעָה?

אָמַר מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּצְמַח
יְהוָה אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כֹּל
עֵץ נְחֻמָּד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאֲכֹל
וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן וְעֵץ הַדַּעַת
טוֹב וְרַע, וְהָיָה לוֹ רִשׁוֹת לְמַחֲוֹת
בְּיַדִּי אָדָם שֶׁלֹּא יֵאָכֵל מֵעֵץ הַמּוֹת
וְלֹא מִחַתָּה, בְּגִלְלֵי זֶה אָמַר
בַּעֲבוּרָךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי
יֵשׁ דַּעַת בְּאֶרֶץ לְכֹל זֶה? אָמַר לוֹ:
כֵּן, זֶהוּ שְׁכַתוּב יְהוָה בְּחֻכְמָה
יִסַּד אֶרֶץ. אָמַר לוֹ: וְהָרִי בְּחֻכְמָה
עֲלִיוֹנָה וּבְאֶרֶץ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ
הוּא נֶאֱמַר הַכְּתוּב הַזֶּה. אָמַר לוֹ:
בְּנִי, זֶה כְּנֻגַד זֶה עֲשֵׂה הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא, יֵשׁ חֻכְמָה וְיֵשׁ חֻכְמָה,
יֵשׁ אֶרֶץ וְיֵשׁ אֶרֶץ.

אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מָה חֻטָּאָה
הָאֶרֶץ לְצַדִּיק שֶׁלְקַתָּה תִּשְׁעָה?
אָמַר לוֹ: מִשּׁוֹם שֶׁעֵץ הַדַּעַת טוֹב
וְרַע הוּא כְּמוֹ הַבְּרִית, אוֹת הַבְּרִית
מִבְּפָנַיִם טוֹב, וְעוֹלָה רַע, זֶה
מִבְּפָנַיִם זָרָה מִבְּחוּץ, וּמִשּׁוֹם
שֶׁחֻטָּאָה שֶׁל עֵץ הַדַּעַת גֵּרַם פְּרוּד
בֵּין הַצַּדִּיק לְשִׁכְנֵינָה, בְּגִלְלֵי זֶה
לְקַתָּה הָאֶרֶץ תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם
שְׁחֻטָּאוֹ בְּשִׁכְנֵינָה, שֶׁהִיא עִשְׂרִית
לְקוֹ עֶשֶׂר עֶשֶׂר. וּבֵא וּרְאֵה, שְׁבַע
אֲרָצוֹת הֵן: אֶרֶץ, אָדָמָה, אֶרְקָא,
גִּיא, נִשְׂיָה, צִיָּה, תַּבַּל, וְאָדָם חֻטָּא
בְּבַת שְׁבַע, וְנֶאֱמַר בּוֹ פִּי שְׁבַע
יִפֹּל צַדִּיק, הִרְהוּר תְּשׁוּבָה וְנֶאֱמַר
בּוֹ וְקָם, וְהָיָה עוֹלָה, וּכְשִׁירָד
לְשֵׁם הָיָה עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים וְתוֹלְדוֹת

מִבְּעֵלָה, וְעֶשֶׂר לְאָדָם, וְעֶשֶׂר לַחֹהֵה, וְתִשְׁעָה
לְאַרְעָא, דְּחִבָּאת לְצַדִּיק דְּאִיהוּ תְּשִׁיעָה,
כִּלְהוּ חֵאבוּ לְעִשְׂרִיָּא, וְאַרְעָא לְצַדִּיק, וּמִמָּאִי
(ג"א וְאִמָּאִי) חֵאבַת לְצַדִּיק, דְּהָא בַּעֲבוּרָךְ אָמַר
לְאָדָם, וְעוֹד בְּגִין אָדָם לִיֵּט לְאַרְעָא דְּאִתְנַטִּיל
מִינָהּ, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב (שם ב' ז') וַיִּיצֶר יְהוָה
אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְר מִן הָאָדָמָה, אִם כֵּן
מָה חִבָּאת לְצַדִּיק דְּאִיהוּ תְּשִׁיעָה.

אָמַר בְּגִין דְּאִתְמַר בָּהּ (שם ט') וַיִּצְמַח יְהוָה
אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כֹּל עֵץ נְחֻמָּד
לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאֲכֹל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן
וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, וְהָיָה לִיָּה רִשׁוֹ לְמַמְחָא
בְּיַדִּי אָדָם דְּלֹא יִכּוּל מֵאִילָנָא דְּמוֹתָא, וְלֹא
מִחַתָּת, בְּגִין דָּא אָמַר בַּעֲבוּרָךְ. אָמַר לִיָּה רַבִּי
אֶלְעָזָר, וְכִי אִית דַּעַת בְּאַרְעָא לְכוּלֵי הָאִי, אָמַר
לִיָּה אֵין, הָדָא הוּא דְּכַתִּיב (משלי ג' ט') יְהוָה
בְּחֻכְמָה יִסַּד אֶרֶץ, אָמַר לִיָּה וְהָא בְּחֻכְמָה
עֲלִיָּא וּבְאַרְעָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְמַר הָאִי
קָרָא, אָמַר לִיָּה בְּרִי דָא לְקַבֵּל דָּא עַבְד קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, אִית חֻכְמָה וְאִית חֻכְמָה, אִית אֶרְעָא
וְאִית אֶרְעָא.

אָמַר לִיָּה אִם כֵּן מָה חִבָּאת אֶרְעָא לְצַדִּיק
דְּלְקַתָּה תִּשְׁעָה, אָמַר לִיָּה בְּגִין דְּעֵץ
הַדַּעַת טוֹב וְרַע אִיהוּ כְּגוּוֹנָא דְּבְרִית, אוֹת בְּרִית
מְלַגָּאוֹ טוֹב עוֹרְלָה רַע, דָּא מְלַגָּאוֹ וְדָא מְלַבְר,
וּבְגִין דְּחוּבָא דְּעֵץ הַדַּעַת גֵּרַם פְּרוּדָא בֵּין
צַדִּיק וְשִׁכְנֵינָתָא, בְּגִין דָּא לְקַאת אֶרְעָא תִּשְׁעָה,
וְאִינוֹן דְּחֵאבוּ בְּשִׁכְנֵינָתָא דְּאִיהִי עִשְׂרִית לְקוֹ
עֶשֶׂר עֶשֶׂר. וְתָא חֲזִי שְׁבַעָה אֶרְעִין אִינוֹן אֶרֶץ
אָדָמָה אֶרְקָא גִיא נִשְׂיָה צִיָּה תַּבַּל, וְאָדָם
חֵאב (דף צו ע"א) בְּבַת שְׁבַע, וְאִתְמַר בִּיָּה (משלי כד
טו) פִּי שְׁבַע יִפֹּל צַדִּיק, הִרְהוּר תְּיֻבְחָתָא וְאִתְמַר
בִּיָּה (שם) וְקָם, וְהָיָה סְלִיק, וְכַד נְחִית תְּמַן הָיָה